

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC

CHU THỊ QUYÊN

ĐẶC ĐIỂM TRUYỆN NGẮN NIÊ THANH MAI

LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ, VĂN HÓA VÀ VĂN HỌC VIỆT NAM

Thái Nguyên - 2018

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC

CHU THỊ QUYÊN

ĐẶC ĐIỂM TRUYỆN NGẮN NIÊ THANH MAI

Chuyên ngành: Văn học Việt Nam

Mã ngành: 8220121

LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ, VĂN HÓA VÀ VĂN HỌC VIỆT NAM

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Trần Thị Việt Trung

Thái Nguyên - 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu trích dẫn đều có nguồn gốc rõ ràng. Các kết quả nghiên cứu trong luận văn đều trung thực và chưa được công bố ở bất kỳ công trình nào khác.

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2018

Tác giả luận văn

Chu Thị Quyên

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận văn thạc sĩ này, tác giả xin trân trọng cảm ơn Ban Giám hiệu, khoa Sau đại học, khoa Văn - Xã hội, Trường Đại học Khoa học, Đại học Thái Nguyên và các Thầy, Cô giáo đã trực tiếp giảng dạy, giúp đỡ trong suốt quá trình học tập.

Đặc biệt, tác giả xin được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới giảng viên hướng dẫn PGS.TS Trần Thị Việt Trung - người đã luôn tận tình hướng dẫn, chỉ bảo trong suốt thời gian tác giả nghiên cứu và hoàn thành luận văn.

Tôi xin cảm ơn nhà văn Niê Thanh Mai đã tạo điều kiện giúp đỡ tôi về mặt tư liệu để tôi hoàn thành công việc nghiên cứu của mình.

Cuối cùng, xin gửi lời cảm ơn đến gia đình, người thân và bạn bè đã giúp đỡ, động viên, tạo điều kiện để tác giả hoàn thành luận văn.

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2018

Tác giả luận văn

Chu Thị Quyên

MỤC LỤC

Trang

TRANG BÌA PHỤ**LỜI CAM ĐOAN i****LỜI CẢM ƠN ii****MỤC LỤC iii****DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT v****PHẦN MỞ ĐẦU 1**

1. Lý do chọn đề tài..... 1

2. Lịch sử vấn đề 2

3. Đối tượng và mục tiêu nghiên cứu..... 8

4. Nhiệm vụ và phương pháp nghiên cứu 8

5. Phạm vi nghiên cứu..... 9

6. Cấu trúc của luận văn 9

7. Đóng góp của luận văn:..... 9

PHẦN NỘI DUNG 10**Chương 1: KHÁI QUÁT VỀ VĂN XUÔI TÂY NGUYÊN SAU 1986
VÀ NỮ NHÀ VĂN ÊĐÊ - NIÊ THANH MAI..... 10**

1.1. Vài nét khái quát về văn xuôi Tây Nguyên sau 1986 10

1.2. Niê Thanh Mai - Nhà văn tiêu biểu của Tây Nguyên thế hệ đầu thế kỷ XXI...27

Tiểu kết chương 1 31**Chương 2: TRUYỆN NGẮN NIÊ THANH MAI - KHÁT VỌNG VÀ
TRĂN TRỞ CỦA NHỮNG NGƯỜI CON TÂY NGUYÊN THỜI
HIỆN ĐẠI VÀ HỘI NHẬP 32**

2.1 Hình tượng “Người Êđê xuống phố” với khát vọng đổi mới 32

2.1.1 Tây Nguyên với quá trình đô thị hóa 32

2.1.2 Những khát vọng của người con Tây Nguyên thời hiện đại và hội nhập. . 34

2.2. Những trăn trở về cuộc sống và bản sắc văn hóa Tây Nguyên trong
thời hiện đại và hội nhập..... 68

2.2.1 Những con người bản địa tự đánh mất mình trong cuộc sống thời hiện đại và hội nhập	68
2.2.2 Những tổn thương về môi trường thiên nhiên ở Tây Nguyên.	74
2.2.3 Những nguy cơ phai nhạt bản sắc văn hóa Tây Nguyên.	78
Tiểu kết chương 2.....	84
Chương 3: NGHỆ THUẬT TRUYỆN NGẮN NIÊ THANH MAI	85
3.1 Nghệ thuật xây dựng nhân vật	85
3.1.1 Nghệ thuật miêu tả ngoại hình nhân vật	86
3.1.2 Nghệ thuật miêu tả thế giới nội tâm nhân vật.....	91
3.2 Nghệ thuật xây dựng cốt truyện	99
3.2.1 Cốt truyện đời tư	101
3.2.2 Cốt truyện tâm lý.....	105
3.2.3 Cốt truyện mang yếu tố kỳ ảo	108
3.3 Ngôn ngữ nghệ thuật.....	112
3.3.1 Ngôn ngữ nghệ thuật đậm “chất Tây Nguyên”	113
3.3.2 Ngôn ngữ giàu hình ảnh.....	116
3.3.3 Ngôn ngữ mang màu sắc hiện đại	121
Tiểu kết chương 3.....	123
KẾT LUẬN.....	125
TÀI LIỆU THAM KHẢO	129

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

DTTS:	Dân tộc thiểu số
THPT:	Trung học phổ thông
VHNT:	Văn học Nghệ Thuật
DTNT:	Dân tộc Nội trú

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

- Tây Nguyên - Mảnh đất chứa đầy trong mình những trầm tích văn hóa, mảnh đất đỏ bazan với những con người khỏe khoắn, mạnh mẽ, dũng cảm và tài hoa; với núi non hùng vĩ, thiên nhiên thơ mộng nhưng cũng vô cùng khắc nghiệt. Và đây cũng chính là một vùng đất giàu bản sắc văn hóa, nơi có một kho tàng văn học dân gian đồ sộ, phong phú bậc nhất trong các dân tộc thiểu số (DTTS) Việt Nam. Văn học Tây Nguyên thời kỳ hiện đại cũng đã có hơn nửa thế kỷ hình thành và phát triển, đến nay đã đạt được những thành tựu đáng ghi nhận và trân trọng. Trên vùng địa - văn hóa ấy, các thế hệ nhà văn Tây nguyên đã truyền lửa để nối tiếp nhau cầm bút viết về cội nguồn, về quê hương và về cuộc sống con người nơi đây như: Y Điêng, Kim Nhất, Linh Nga NiêK Dam, Niê Thanh Mai... Tuy nhiên, cho tới nay vấn đề nghiên cứu về văn học Tây Nguyên thời kỳ hiện đại và nghiên cứu về từng tác giả là người DTTS viết văn ở đây còn hết sức khiêm tốn. Vì vậy, mảng văn học này đang cần rất nhiều người quan tâm, chú ý, tìm hiểu và có những nghiên cứu nghiêm túc nhằm phát hiện, ghi nhận những nét đặc sắc, những nét đặc trưng riêng và những đóng góp đáng ghi nhận trong việc góp phần làm phong phú hơn, đa sắc màu hơn cho bức tranh văn học DTTS Việt Nam hiện đại nói riêng và văn học Việt Nam hiện đại nói chung.

- Trong các nhà văn Tây Nguyên thời kỳ hiện đại, đặc biệt từ sau Đổi Mới (1986), Niê Thanh Mai là một nhà văn trẻ thuộc thế hệ 8X, tâm huyết với mảnh đất này và có sức viết khá dồi dào. Bên cạnh những đóng góp ở mảng truyện ngắn thì Niê Thanh Mai có sáng tác thơ; tuy nhiên, nổi bật nhất và có nhiều đóng góp hơn hẳn vẫn là những sáng tác truyện ngắn của chị. Cho tới nay, chị đã xuất bản 3 tập truyện ngắn. Truyện ngắn của chị có màu sắc của ngôn ngữ hiện đại với bối cảnh truyện hiện đại trên nền Tây Nguyên truyền thống. Thế mạnh của Niê Thanh Mai là sự am hiểu văn hóa và con người của

vùng đất cao nguyên này. Văn chương của chị có “hồn”, cùng với việc sử dụng nhiều màn độc thoại nội tâm để tâm lý nhân vật có thể bộc lộ đến mức tối đa. Với những đóng góp trong các sáng tác của mình, Niê Thanh Mai được đánh giá là một trong “*Bốn cây Knia*” (*H’Linh Niê, Trần Hồng Lâm, Niê Thanh Mai, Siu H’Két*) của các lĩnh vực văn học, nghệ thuật Tây Nguyên thời kỳ đầu thế kỷ XXI. Mặc dù vậy, nhưng cho đến nay việc nghiên cứu một cách hệ thống, thấu đáo và chuyên biệt về nữ nhà văn Niê Thanh Mai còn rất khiêm tốn, mới chỉ là ở dạng các bài báo lẻ hoặc những ý kiến nhỏ trong cả một công trình, bài viết về văn học các DTTS nói chung. Những kết quả nghiên cứu này chưa đủ để tái dựng một chân dung Niê Thanh Mai với những đóa con tinh thần của chị. Vì vậy, rất cần có một công trình nghiên cứu cụ thể, hệ thống và toàn diện về trường hợp cây viết nữ Tây Nguyên thế hệ đầu thế kỷ XXI tiêu biểu này.

Vì vậy, nghiên cứu về nhà văn Niê Thanh Mai chính là nghiên cứu một trường hợp nhà văn tiêu biểu của văn học Tây Nguyên thời kỳ hiện đại, đặc biệt là giai đoạn đầu thế kỷ XXI; Là chỉ ra được những thành tựu, những đổi mới (và hạn chế) của bộ phận văn học DTTS khu vực Tây Nguyên trong giai đoạn này. Đồng thời phác họa rõ nét bức chân dung của một nhà văn nữ Tây Nguyên đại diện cho thế hệ trẻ cùng những đóng góp của thế hệ các nhà văn trẻ đối với văn học Tây Nguyên hiện đại nói riêng và văn học DTTS Việt Nam hiện đại nói chung.

Chính từ những lý do đó, chúng tôi đã mạnh dạn lựa chọn đề tài: “**Đặc điểm truyện ngắn Niê Thanh Mai**” làm đề tài Luận văn thạc sỹ của mình.

2. Lịch sử vấn đề

Niê Thanh Mai là một nữ nhà văn trẻ Tây Nguyên thuộc thế hệ 8X và là một trong những hiện tượng văn xuôi nổi trội của văn học Tây Nguyên thời kỳ hiện đại, đặc biệt là những năm đầu thế kỷ XXI đến nay. Chị đã có một số lượng tác phẩm truyện ngắn đáng kể trong đó có những truyện ngắn được

đánh giá cao như: *Giữa cơn mưa trắng xóa, Áo mưa trong suốt, Suối của rừng, Về bên kia núi, Ngày mai sáng rõ, Hơi thở của núi, Cây thần lẫn lá xanh, Mùi rừng, Đi qua màn đêm...* Chị từng được nhận Giải thưởng của Liên hiệp các Hội Văn học, Nghệ thuật Việt Nam, của Tạp chí Văn nghệ Quân đội, của Hội Văn học nghệ thuật các DTTS Việt Nam,... Chị trở thành một trong “*Bốn cây Knia*” của đời sống văn học nghệ thuật Tây Nguyên đáng trân trọng và tự hào. Vì thế, những sáng tác, cống hiến và đóng góp của chị đã được khá nhiều nhà nghiên cứu, phê bình, nhà văn nhắc tới. Theo những khảo sát bước đầu của chúng tôi, đến nay đã có hàng chục bài báo, cuốn sách viết về chị (hoặc có nhắc đến chị với những nhận xét đánh giá cụ thể). Chị được đánh giá là cây bút trẻ tiêu biểu của văn học Tây Nguyên hiện đại, một trí thức - một nhà giáo có nhiều tâm huyết với mảnh đất cao nguyên tươi đẹp và rộng lớn này. Cụ thể như sau:

- Trong các công trình nghiên cứu chung về văn học DTTS Việt Nam

- Tác giả Niê Thanh Mai được nhắc đến như là một cây bút tiêu biểu thế hệ 8X thành danh, nối tiếp một cách xứng đáng các thế hệ nhà văn trước với sự đổi mới trong tư duy, trong lối viết. Các nhà nghiên cứu, phê bình và đặc biệt là các nhà văn, nhà phê bình là người DTTS như: Lâm Tiến, Linh Nga NiêK Dam, Mai Liễu... cùng một số các nhà nghiên cứu phê bình quan tâm sâu sắc đến mảng văn học DTTS. Có thể kể tên một số công trình nghiên cứu có nói tới, nhắc tới tác giả Tây Nguyên này như: “*Hương sắc miền rừng*” (2008) của tác giả Mai Liễu, “*Hồn cây sắc núi - Tiểu luận phê bình văn chương*”(2010) của tác giả Phạm Quang Trung, “*Tiếp cận văn học dân tộc thiểu số*” (2011) của nhà phê bình Lâm Tiến, “*Nghiên cứu, lí luận phê bình văn học dân tộc thiểu số Việt Nam thời kỳ hiện đại - Diện mạo và đặc điểm*” (2013) của PGS.TS Trần Thị Việt Trung (Chủ biên), “*Văn học dân tộc thiểu số Việt Nam thời kỳ hiện đại - Một số đặc điểm*” (2014) của PGS.TS Trần Thị Việt Trung và PGS.TS Cao Thị Hào, “*Bản sắc văn hóa*